

How to cite: Berezovska, T., Datsiuk, T. & Semeniuk-Prybaten, A. (2023). Legal aspects of Ukrainian national identity: from history to the present. *Global Innovations and Collaborative Solutions in Contemporary Science*. (pp. 65-69). Futurity Research Publishing. https://futurity-publishing.com/international_conference_3/

Правові аспекти української національної ідентичності: від історії до сучасності

Legal aspects of Ukrainian national identity: from history to the present

Березовська Тетяна Ігорівна ¹, Дацюк Тетяна Кузьмівна ², Семенюк-Прибатень Анна Вікторівна ³

¹ спеціаліст 1 категорії, викладач соціально-економічних дисциплін, Борщівського агротехнічного фахового коледжу, м.Борщів, Україна, Nykolayshyn_tanya@ukr.net, <https://orcid.org/0009-0000-6354-3617>

² кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних та загальноправових дисциплін, факультету №1, Криворізького навчально-наукового інституту Донецького державного університету внутрішніх справ, м. Кривий Ріг, Україна, t.k.datsiuk@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1708-076X>

³ кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри археології, спеціальних історичних і правознавчих дисциплін Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, м. Кам'янець-Подільський, Україна, semanya31@ukr.net, <https://orcid.org/0000-0003-0520-5083>

Accepted: October 8, 2023 | **Published:** November 2, 2023 | **Language:** Ukrainian

Abstract: Over the past six months, the process of transformation of the national identity of Ukrainians has significantly intensified and entered a new stage of development. The deep awareness of the people of their national identity contributes to the holistic and harmonious development of the state. The article analyses the formation of the identity of Ukrainian citizens in the process of European integration, which is a relevant and important area of research for Ukrainian specialists. The article

analyses the main aspects of the transformation of Ukrainian national identity in the context of intensification of European integration processes. The methods of synthesis, analysis, information gathering, and generalisation were used for the theoretical development of the topic. The main results present the components of Ukrainian and European identities and identify common points of contact in terms of their further convergence. The study analyses the change in Ukrainians' attitudes towards the EU after the full-scale Russian invasion and concludes that this process marked the beginning of a new stage in the formation of Ukrainian identity. The study also identifies the prospects for the development of the identity of Ukrainian citizens in the context of their gradual entry into the European space. The research is based on the study of historical experience and analysis of the impact of current events on the process of self-identification of Ukrainians as an independent state.

Keywords: national identity, social reality, national culture, nation-building, cultural values, civil society.

Вступ

Сучасна українська наука трактує поняття «ідентичність» як особливе позначення, що включає в себе відповідності всередині певної групи. Унікальні історичні, культурні, ціннісні та політичні зв'язки відрізняють певну групу від інших спільнот. Основна суть поняття ідентичності ґрунтується на емоційному аспекті особистості. Усвідомлення привілею своєї індивідуальності в окремих людей і груп сприяє формуванню індивідуальної та колективної ідентичності.

Термін «ідентичність» широко використовується в політичній науці. Особливо це стосується виразів «політична ідентичність» та «національна ідентичність», де спільнота є колективним суб'єктом з відмінною ідентичністю. Ключовим поняттям у контексті цього дослідження є національна ідентичність та її прояви в українському суспільстві.

Національна ідентичність – це сприйняття індивідом своєї приналежності до групи людей, об'єднаних на основі спільного громадянства, яке поділяють інші члени цієї групи. Це визначення ґрунтується насамперед на факторах соціальної інтеграції, таких як мова, історія, культурна пам'ять, спільна територія, економіка тощо. Виходячи з цього формулювання, можна сказати, що національна ідентичність визначається двома основними елементами: близькість індивіда до національної спільноти на основі емоційного контакту та наслідування громадянами певної країни спільних цінностей, традицій, мови.

Не існує фіксованого переліку чинників, що формують національну ідентичність, в тому числі й українську. Однак основними складовими національної самоідентифікації є історія розвитку нації, мова, культурна спадщина, загальнолюдські цінності, традиції та релігія. Існування позитивної та цілісної ідентичності спільноти та наявність у більшості населення чітко визначеної національної ідентичності є ключовими факторами для успішного розвитку будь-якої держави.

Українська національна ідентичність все ще перебуває на стадії формування і є «незавершеним проєктом». Формування української національної ідентичності розглядається через призму складових національної ідентичності: спільної мови, історичної пам'яті та релігійних переконань. Виходячи з цього, дослідник робить висновок, що лише цих трьох базових чинників недостатньо, щоб охопити весь спектр детермінант, які формують українську національну ідентичність. Процес її формування постійно стикається з викликами та перешкодами, пов'язаними з боротьбою за право мати власну незалежну державу.

Результати дослідження

Чимало дослідників вивчають питання правових аспектів української національної ідентичності у часовому проміжку від давнини і до сьогодення. Зокрема, Воуко (2022) визначає засади формування національної ідентичності в умовах російсько-української війни. Davyduyk (2023) розглядає використання конституційної моделі ідентичності, яка поєднує «дух народу» і універсальні цінності. Hnatenko (2018) подає основні історичні концепції формування української ідентичності, а саме: шовіністичну, трьох народів, автохтонно-вегетативну. Dvurechenska & Gusenytsia (2022) висвітлюють новий рівень української ідентичності у взаємозв'язку із євроінтеграційними процесами. Horinov & Dzapushko (2022) визначають особливості становлення національної ідентичності. Kislyuk (2018) у своєму дослідженні трактує поняття «національної ідентичності». Pometun (2023) виявляє чинники та механізми формування національної ідентичності. Про факти з історії щодо національної ідентичності українців вказує Vydaychuk (2022).

Питання ідентичності об'єктивно спричинено переходом багатьох сучасних суспільств до постіндустріальної стадії розвитку, зокрема, масовою глобалізацією в політичній і культурній сферах та медіатизацією світової культури. Ці тенденції ставлять під сумнів усталені маркери ідентичності, особливо ідентичність класичної моделі національної держави 19-20 століть. Деякі з них спираються на відомі фундаменталістські релігійні та етнічні цінності з історичних та культурних традицій, тоді як інші є цілком сучасними.

У цьому контексті формування решти українського етносу, з одного боку, ускладнюється, а з іншого – отримує нові можливості для прискорення.

У свою чергу, поступ у цій площині суттєво підвищить здатність України протистояти гібридній зовнішній агресії та пройти системну трансформацію всередині країни.

Щодо термінології, то ми віддаємо перевагу терміну «українська ідентичність». Національна – тому що вона не обмежується кордонами України. Етнічна – насамперед тому, що цінності, культура, традиції та обрядовість української нації не є загально визнаними.

Національна ідентичність – це почуття приналежності до нації, народу чи регіону, що виходить за межі громадянства. Національна ідентичність – це психологічний термін, що означає «визнання відмінностей», «відчуття і сприйняття "нас" і "них", які мають спільну ідентичність як нація, незважаючи на те, що складаються з різних народів, що входять до її складу». Історія, культура, традиції, фольклор, символи та спільна мова нації формують зв'язок між людьми, які належать до неї. Національна ідентичність пов'язана з патріотизмом – лояльністю та відданістю своїй країні. Це відчуття «нації як єдиного цілого, представленого її самобутніми традиціями, культурою та мовою». Вона являє собою насамперед результат присутності навколо нас національних символів, кольорів, мови, історичної пам'яті, культури, музики та кухні. Ці колективні елементи сягають корінням в історію нації. Психологи називають це почуття «ми», або переживання «взаємозалежності доль», яке визнається фундаментальним критерієм приналежності до групи. Національна ідентичність означає, що людина особисто формує важливі національні переконання і цінності та втілює їх у повсякденному житті.

Термін «національно-культурна ідентичність», який використовують деякі дослідники, за змістом близький до того, що ми розуміємо під поняттям національної ідентичності. Наприклад, на думку науковців у галузі освіти, національно-культурна ідентичність дитини характеризується суб'єктивним переживанням належності до української нації чи держави, свідомим прийняттям відповідних моральних цінностей, виявленням і формуванням відповідних етнічних Я-концепцій, таких як самоповага, національна гідність, здатність реалізовувати права і свободи,

справедливість, відповідальність, любов до України, любов до своєї долі, прагнення пов'язувати своє життя з долею України.

Поняття «етнічна ідентичність» є близьким за своєю природою до поняття «національна ідентичність». Представники етнографії та етнополітології часто розуміють етнічну ідентичність як узагальнення, як засіб виокремлення людей чи груп на основі певних характеристик і віднесення їх до певної етнічної спільноти.

Підсумовуючи, з точки зору різних наук, які вивчають феномен етнічної ідентичності, можна виділити кілька моментів: етнічна ідентичність людини формується протягом усього життя, її основи закладаються в дитинстві і зміцнюються в процесі соціалізації під впливом різних чинників; вона є досить стійким утворенням; етнічна ідентичність може ставати більш вираженою.

Висновки

Сильна національна ідентичність є вирішальним елементом розвитку України як незалежної європейської держави. Українське суспільство пододало кризу пошуку ідентичності і перейшло до етапу процвітання та визнання самобутності на тлі нинішньої війни з росією. Єдність щодо спільних проблем та європейське бачення майбутнього своєї країни згуртували населення та посилили процес формування української ідентичності.

Європейський Союз (ЄС) експериментує з різними способами формування наднаціональної ідентичності. Однак, враховуючи наявність спільних цінностей, історичного коріння та колективних цілей, можна стверджувати, що присутні необхідні елементи для того, щоб феномен ідентичності вийшов за межі однієї держави. У цьому контексті інтеграція української ідентичності в європейське співтовариство має відбуватися у формі двостороннього рішення, заснованого на рівності та взаємоповазі.

Українське суспільство має позбутися свого «язичницького» статусу в очах європейців і голосно заявити, що від початку 2022 року воно стане власним громадянином. Продовження процесу посилення громадянських ініціатив означає, що національна ідентичність українців набуде нового змісту. Виходячи з цього, процес європейської інтеграції, боротьба українців за те, щоб стати частиною Європи, та відстоювання демократичних цінностей відіграють важливу роль у трансформації національної ідентичності українців.

Література:

Boyko, S. (2022). The formation of the national identity of the Ukrainian people in the conditions of the Russian-Ukrainian war. *Ukrainian studies almanac*, 30, 17-22. DOI: <https://doi.org/10.17721/2520-2626/2022.30.2> [in Ukrainian].

Davydyuk, V. (2023). The national-constitutional model of identity as a guarantee of the consolidation of Ukrainian society. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: Law*, 79, 138-143. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.79.1.23> [in Ukrainian].

Dvurechenska, O., & Gusenytsia, A. (2022). The process of transformation of Ukrainian identity in the context of European integration processes. *Bulletin of Yaroslav Mudry NYU. Series: Philosophy, philosophy of law, political science, sociology*, 3(54). <https://doi.org/10.21564/2663-5704.54.265742> [in Ukrainian].

Glushanytsia, N. V., Konoplianyk, L. M., Pryshupa, Y. Yu., Shostak, O. G., Kolisnychenko, A. V., & Kharytska, S. V. (2020). The role of the formation of national identity in the system of social

communications. Scientific publications of the Department of Foreign Languages and Applied Linguistics, 176-231. <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/44133>

Horinov, P., & Drapushko, R. (2022). The formation of the national identity of Ukrainians as the basis of the national security of the Ukrainian state. *Legal scientific electronic journal*, 10, 26-30. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-10/2> [in Ukrainian].

Hnatenko, P. (2018). National identity and historical memory. *Scientific and theoretical almanac Grani*, 21(10), 164-169. DOI: <https://doi.org/10.15421/1718143> [in Ukrainian].

Kislyuk, K. (2018). Ukrainian identity: historical and cultural retrospectives and modern perspectives. *Philosophical thought*, 3, 48-65. URL: <https://dumka.philosophy.ua/index.php/fd/article/download/416/328> [in Ukrainian].

Vydaychuk, T. (2022). Aspects of the history of the Ukrainian language as a means of forming national identity and historical memory. *Ukrainian Pedagogical Journal*, (2), 48–63. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-2-48-63> [in Ukrainian].

Piontkovska, D. (2022). Psychological features of the formation of the national identity of Ukrainians in the conditions of the Russian-Ukrainian war. *Collection of scientific works*, 19, 119-128. <https://doi.org/10.35619/praprv.v1i19.31>

Pometun, O. (2023). Teaching history and civic education as a factor in the formation of the national and civic identity of students and the conditions of the war and post-war development of Ukraine. *Ukrainian Pedagogical Journal*, 2, 62-72. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2023-2-62-72> [in Ukrainian].